

Pesaparasitism: „kägusid“ leidub mitmes loomarühmas

Pesaparasitism on üks paljunemisstrateegia, mida teame eelkõige lindudel, kuid seda tuleb ette ka putukatel, mõnedel ämblikel, kaladel ja kahepaiksetel. Pesaparasitismi korral muneb või koeb üks liik ehk parasit liigikaaslase või mõne teise liigi pessa. Sulaseks osutuv liik sageli ei taipu pettust ja kasvatab võõra järglase üles, nähes sageli märksa suuremat vaeva kui oma päris järglastega.

Foto: Chad Teer / Flickr

Sõtkastel on komme muneda teise emase pessa, mistõttu võime mõnikord kohata enneolematult suure hulga tibuudega emaslindu

MIKS NAD ENNAST PETTA LASEVAD?

Sellele küsimusele on püüdnud vastust leida paljud teadlased. Üks seletus tugineb **ökoloogilise tasakaalu kontseptsioonile**, mille järgi on osa liike sunnitud olukorraga leppima, kuna neil ei ole oskust eristada oma mune võõrast ning igaks juhuks ei lükata ühtki välja, ühtlasi ei tihka nad välja heita võõrast linnupoega. Teine teooria põhineb **evolutsioonilise võidurelvastuse kontseptsioonil**: sulaseks osutunud liik ei ole veel jõudnud sellisele evolutsioonilisele tasemele, et ta suudaks pesaparasiti läbi näha. Tal ei ole tekkinud vastukohastumusi.

Foto: Dario Sanchez / Wikimedia Commons

Aedsidrik (*Zonotrichia capensis*) toitmas läik-nugiturpiali (*Molothrus bonariensis*)

Foto: annemarievandam2311 / Pixabay

Põld-kägukimalane (*Bombus campestris*)

PUTUKAD: KÄGUKIMALASED

Putukariigis on haudmeparasitismi poolest enim tuntud kägukimalased (*Bombus* sp.), keda leidub ka Eestis. Kägukimalased on välimuselt väga sarnased päris kimalastega, kuid suur erinevus seisneb eluviisis. Kägukimalased on pesaparasiidid, kes ise oma järglaste hoolitsuse ja kasvatusega ei tegele. Õigemini neil puuduvad selleks võimalused, näiteks ei ole nende jalgadel suirakorvikesi ja seetõttu ei saa nad järglastele koguda õietolmu, niisamuti ei suuda kägukimalased toota piisavalt vaha pesaehituseks.

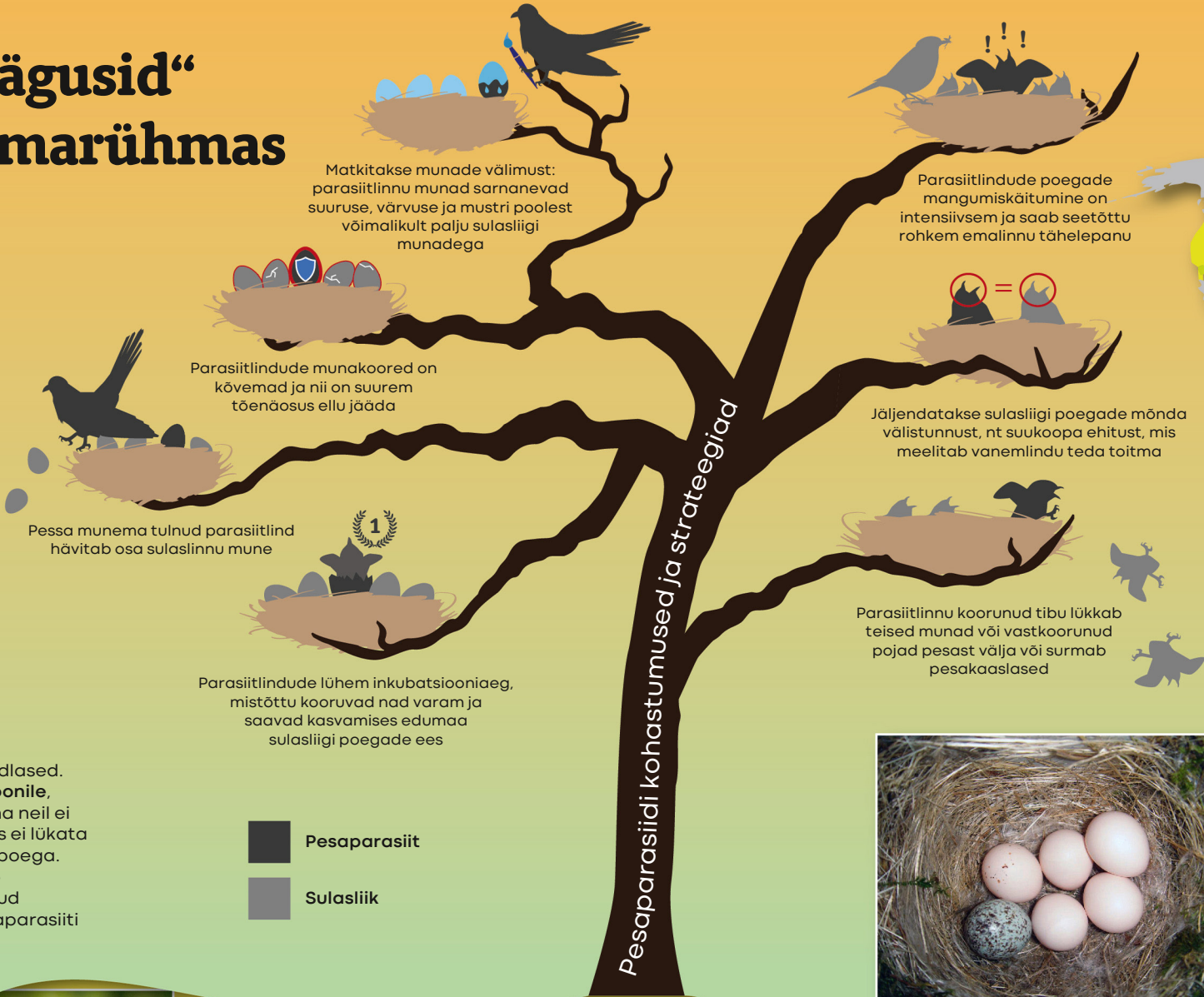

Foto: Galawebdesign / Wikimedia Commons

Piisoniturpiali (*Molothrus ater*) muna salu-ojatikati (*Sayornis phoebe*) pesas

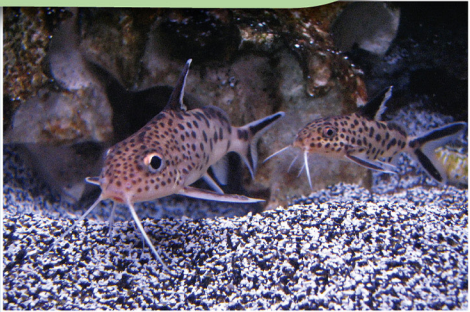
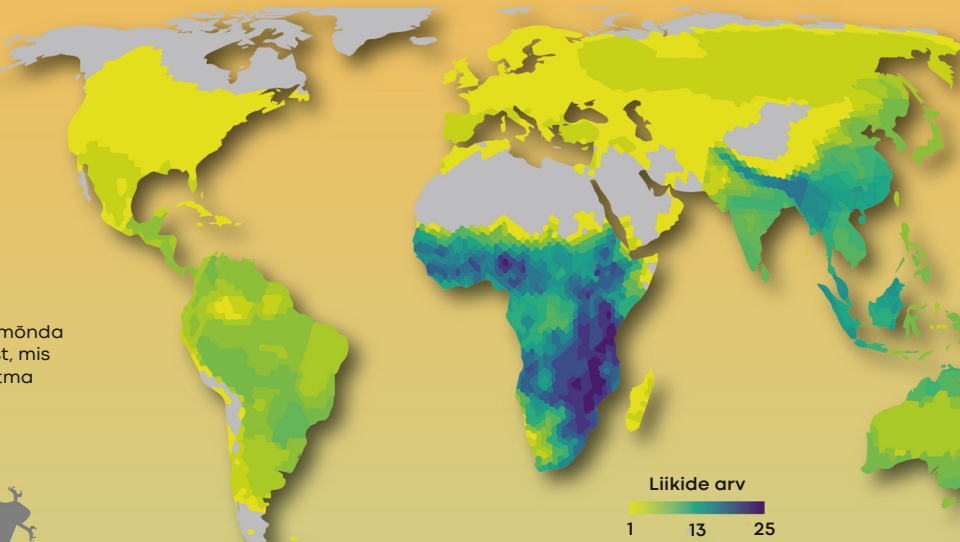

Foto: calwhiz / Flickr

Sägaliste seltsi liik nn kägusäga (*Synodontis multipunctatus*)

Pesaparasitidest linnuliikide mitmekesisus maailmas: liigid, kes munevad teise liigi pessa

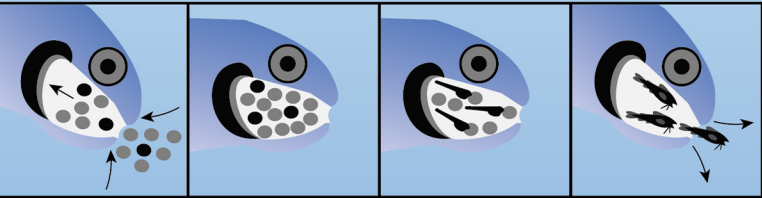

TUNTUMAD PESAPARASIIDID ELAVAD LINNURIIGIS

Sama liigi isendite vahel on pesaparasitism kinnitust leidnud umbes 230 linnuliigil 16 seltsist, näiteks partlaste hulgas (nt sõtkas, kuldnokk). Umbes 100 linnuliiki on sellised, kes parasiteerivad teistel liikidel. Pesaparasitiliike leidub neljas seltsis: kooliste, rähnliste, värvuliste ja haneliste hulgas. Kõige tuntuim pesaparasit on kagu (*Cuculus canorus*). Hästi teatakse ka eri liiki turpiale (*Molothrus* sp.), kes kuuluvad värvuliste seltsi.

KALAD: NN KÄGUSÄGA

Kalade hulgas leidub liike, kes hauduvad oma marja välja suus, nt kirevahvenlaste (*Cichlidae*) sugukonna liigid. Seda haudeviisi kasutab enda kasuks ära sägaliste seltsi kala *Synodontis multipunctatus*: ta ründab kudevat sulasliiki ja selle käigus sokutab temale oma marjaterad. Ärevuses kala üritab kiiruga oma munad suhu kokku korjata ja neelab muu hulgas ka parasitkala marja.

Suus haudumise ajal arenevad parasitkala munad kiiremini (pildil mustad) ja noorkalad hakkavad toituma kasvunemaks oleva kala marjast (pildil hallid).

<i>Synodontis multipunctatus</i>				
<i>Cichlidae</i>				
	1. päev	2.-3. päev	4. päev	